

סוכות

הפרשה במבט רחב

הרב יואב אוריאל

סוכות – החג של ארץ ישראל (המאמר)

(המלא באתר)

האם אין חג על הכניסה לארץ בימי יהושע?

כבר במבט ראשון על שלושת הרגלים ברור כי שלושתם יוסדו על בסיס המאורעות הניסיים המכוננים של האומה. פסח מחיה בנו את זכר יציאת מצרים ושבועות מחזיר אותנו אל מתן תורה. אך סוכות, הרגל השלישי מפתיע מאד. נשאל זאת כך: לולא היינו יודעים מהו המאורע ההיסטורי בעקבותיו יוסד חג הסוכות, באיזה מאורע היינו סבורים שהוא יעסוק? בלי ספק היינו מצפים כי יהיה זה המאורע ההיסטורי הבא בניסיונות ובחשיבותו אחר יציאת מצרים ומעמד הר סיני, הלא הוא הכניסה לארץ ישראל. הרי זהו המאורע ההיסטורי המכונן באותו סדר גודל של קודמיו. ובאמת כיצד יתכן שלא יהיה חג על הכניסה לארץ בה התגשמו כל השבועות והתקוות שהונחו בתורה, ובה הופיעו ניסים גדולים כניסי יציאת מצרים?

הציפיה הגדולה שהרגל השלישי יתמקד בארץ ישראל נוצרת גם מבחינה נוספת: הואיל ופסח נוסד על בסיס הולדת עם ישראל, ושבועות הוסד בתאריך של מתן התורה, טבעי הוא שהרגל השלישי ישלים את ההיבט השלישי של הקדושה: את הארץ המקודשת.

גם מבחינת המיקום של חג הסוכות בחודשי שנה מתאים היה שהוא ילבש אופי של חיבור מחודש עם ארץ ישראל. הרי מדובר בחג האסיף בו החקלאים מכניסים סוף סוף הביתה את יבול הארץ עליו עמלו כל השנה. אם כן, טבעי היה כי מצוות החג הזה יהיו באופי המוכר לנו

ממנהגי ט"ו בשבט: ישיבה בבית עם מגוון יבולי ארץ ישראל ופירותיה, מתוך הודאה ושבח לקב"ה.

אולם על אף ציפיות אלו, לכאורה הרגל השלישי, הלא הוא סוכות, אינו עוסק בכניסה לארץ ישראל. אדרבא: תנועת הנפש של חג הסוכות הפוכה מתנועת הנפש של הכניסה לארץ. בניגוד להתישבות של עם ישראל בארצו בימי יהושע, לאחר מאות שנות גלות ונדודים, בחג הסוכות אנו מצווים דוקא לצאת מביתנו ולהקים תחתיו בית ארעי. כלומר בחג סוכות יש מימד של גלות וחזרה מן המנוחה אל הנדודים.

ואכן איזה מאורע היסטורי גדול מצויין בחג הסוכות? חג זה מזכיר את טובות ה' עם ישראל בחיי המדבר (ויקרא כג, מג): "לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בְסֻכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם". כלומר המיקוד שלנו בחג הסוכות עובר מן הקביעות שלנו בארץ ישראל – בחזרה אל התעייה במדבר. ובנקודה זו מתעוררת שאלה נוספת: קשה להבין מדוע ההליכה במדבר זוקקת מועד בפני עצמו: אמנם ניסי המדבר היו גדולים ועצומים, אולם לכאורה אין הם נמצאים באותו סדר גודל של יציאת מצרים ומתן תורה, שהרי ההליכה במדבר היתה בעיקרה הליכה בדרך בין יעדים גדולים אחרים: בין יציאת מצרים לבין ארץ ישראל. בפשטות, ההליכה במדבר אינה מטרה בפני עצמה. כדי להמחיש את השאלה, נוכל להמשיל זאת לחגיגות הגדולות שנערכות במסלול החיים של ילד שנולד: ברור שתהיה סעודת הודיה על הלידה (או הברית), וסעודה נוספת על בר המצווה בעת ההגעה למצוות. אולם נופתע מאד לו על המאורע הגדול הבא – החתונה, לא תיערך סעודה, ובמקומה תיערך חגיגה גדולה על כך שהילד התקבל ללימודים או קיבל רישיון נהיגה.

אם כן, מפתיע מאד שאין אנו מוצאים רגל שמציין את הכניסה לארץ ישראל, ובמקביל: קשה להבין את מטרתנו

של חג סוכות בהשוואה לפסח ושבועות. ובכן זוהי השאלה הגדולה אודות חג הסוכות.

לאור השאלות הללו, ננסה להבין את היחס בין חג הסוכות לבין חיי הקבע בארץ ישראל.

מהותו של חג סוכות

במבט נוסף על המושג 'סוכות' בתורה נגלה כי יש לו קשר מיוחד לארץ ישראל, אך לא באופן הצפוי. מצינו בתורה שני אתרים שנקראו בשם 'סוכות': הראשון הוא מקום אליו הגיע יעקב בדרכו מחרן לארץ ישראל (בראשית לג, יז): "וַיַּעֲקֹב נָסַע סֹכֶתָה וַיֵּבֶן לָוּ בַיִת וַלְמִקְנָהוּ עָשָׂה סֹכֶת עַל כֵּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם סֹכֶת". לאחר עשרים שנה בגלות, יעקב יצא במסע גדול אל ארץ ישראל. אולם רגע לפני שהוא נכנס אליה, הוא עצר וחנה במקום שהוא קרא לו 'סוכות'. יעקב בנה שם לעצמו בית קבע, אולם הוא טרח להדגיש דוקא את הסוכות שהוא בנה עבור המקנה שלו, ועל שם כך קרא את שם המקום 'סוכות'. מתברר שרגע לפני השתקעות הקבע בארץ ישראל, יעקב ראה חשיבות בעצירה ושהייה במקום שינציח את תכונות הארעיות בה הוא אחז במסעותיו. את חותם הארעיות הוא הטביע באמצעות סוכות: רגע לפני ארץ ישראל בנה יעקב בית שמצביע על הבשורה החדשה של מנוחה בארץ, אך את אותו הבית הוא עטף באווירה של 'סוכות'. בכך סימן יעקב אפשרות חדשה של חיים בארץ: חיים קבועים שאינם סותרים את תודעת הנדודים והארעיות של הסוכה. וכך השם 'סוכות' הופיע כאן בסמוך לכניסה לארץ ישראל בתור מבוא לחיים בה.

הפעם השניה בה מקום נקרא 'סוכות' היתה ביציאת בני ישראל ממצרים (שמות יב, לז): "וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִרְעַמְסֵס סֹכֶתָה". בני ישראל יצאו ממצרים אל מסע של נדודים במדבר בו לא תהיה להם כל קורת גג. אולם לפני הנדודים הרבים הקב"ה דאג להם למנוחה פורתא בסוכות ארעי שעל שמם נקרא המקום. גם כאן השם סוכות הופיע במהלך מסע מן הגלות אל עבר ארץ ישראל. ואם במסע של יעקב סוכות היתה התחנה האחרונה, כאן היתה זו התחנה הראשונה: המסע הראשון שערכו בני ישראל בדרך ממצרים לירושלים.

משני המקומות הללו אנו למדים כי בית הארעי של הסוכות אכן קשור אל ארץ ישראל, אולם לא באופן שציפינו מלכתחילה: הסוכות מציינות את הקשר שלנו אל ארץ ישראל, אך לא במעמד נפש של מנוחה ובעלות,

אלא של מסע לעברה. מתברר שהיכולת שלנו להיות בנדודים ובחתיירה אל ארץ ישראל היא חשובה מאד, והיא צריכה להיות קודמת להשתקעות קבע בארץ.

... ולאור זאת אנו מתחילים להבין כי חג הסוכות אכן נוסד על הכניסה שלנו לארץ, אך זאת דוקא מתוך מוכנות נפשית להיות בצעידה בלתי פוסקת אל הארץ, גם לאחר שכבר הגענו אליה. אם הקב"ה היה מדגיש בחג זה את השתקעות הקבע בארץ ישראל, היה חג זה לובש אופי של סוף, אופי של סיום הגלות והנדודים. אולם חג כזה עלול היה להוביל אל שאננות והשתקעות בחיי החומריות. הוא היה עלול לחזק בישראל את המגמה הראשית ממנה מזהירה התורה לאורך חומש דברים: "וַיִּשְׁמַן יִשְׂרָאֵל וַיִּבְעַט שְׁמַנְתָּ עִבְיֹתָ כְּשִׁיתָ" (דברים לב, טו). על כן הקב"ה ציווה אותנו על שהשלישי מבין שלושת הרגלים יצוין בהלך הנפש כשל כניסה למחסה ארעי ולא קבע. באופן זה, העבודה הנפשית המלווה את החג היא של חיים הנעלים מן השקיעה בחומריות לה זכינו בטוב ה'. אנו מודים על מנעמי החיים של הארץ אך מצווים להתייחס אליהם בתור בית ארעי ולא בתור בית קבע.

אם כן, אנו מבינים שכמו שציפינו, חג הסוכות נועד לחגוג את הכניסה לארץ ישראל. אולם אנו יוצאים מבית הקבע על מנת להיזכר שאנו מוכנים ומזומנים לקום ולשוב אל הסוכות שעשה ה' לנו בנדודי המדבר, גם כשאנו בארץ ישראל. כך הסביר הרמב"ם (מורה הנבוכים ג, מג) את מטרת הישיבה בסוכה: "אמנם הדעת בסוכות... שיהיה האדם זוכר ימי הרעה בימי הטובה בעבור שירבה להודות להשם ושילמוד מדת ענוה ושפלות... וכן יצא מן הבתים לשכון בסוכות כמו שיעשו השרויים בצער שוכני המדברות, לזכור שכן היה עניננו בתחלה, כי בסכות הושבתי את בני ישראל וגו', ונעתקנו מן הענין ההוא לשכון בבתים המצוירים במקום הטוב שבארץ והשמך שבה בחדש השם וביעדיו לאבותינו...".

וכן כתב גם האברבנאל (ויקרא כג): "שמפני שאדם מתוך הטובה מבעט, צוה ית' שכאשר ישבו ישראל בבתיהם וארצם אשר ינחלו, לפי שלא ראו עיניהם את ישועת ה' אשר גאלם וגמלם כרוב חסדיו, שכדי שלא ירום לבבם וישכחו חסדיו, יעשו זכר וסימן לזכור הטוב אשר קבלו ממנו ית' כשיצאו מבתיהם וישבו בסכות שבעת ימים, כדרך אנשי מחנה וחוני המדבר לאות ולזכרון כי כן ישבו בני ישראל בצאתם ממצרים והלכו במדבר".

באופן זה הטעים גם הרד"צ הופמן (ויקרא כג, מא) את אופיו של חג האסיף: "...וזה יזכרו דווקא בימי האסיף כשהבית מתמלא כל טוב, למען ידעו ישראל, שפעם נמק בעבדות ונגאל ביד ה' והובא בסוכות, שלא ירום לבבו מתוך השפע. ומבחינה זו משמשת מצוות ארבעת המינים השלמה למצוות הסוכה... באמצעות הסוכה והלולב מכריז ישראל, שיבול אדמתו הוא מתנה מיד ה', באשר לפניו חנן אותו אלוהיו בחסותו ובהשגחתו במדבר, כמו שמחונן אותו בהן גם כעת בארצו הפוריה".

וה'כלי יקר' על התורה הבהיר באופן נפלא את ההתנסחות המיוחדת של התורה בהקשר של חג הסוכות: 'כל האזרח בישראל ישבו בסוכות'. נקטה התורה לשון 'אזרח' שפירושו תושב קבע, לאמר: "כשאתה חש בעצמך אזרח - קבוע ובטוח במקומך וברכושך - שב בסוכה בדירת ארעי, למען שלא רכושך יתן לך הרגשת אזרחות ובטחון, כי אם תלותך בה' היא בטחונך".

ויחד עם כל אלו נביא גם את דברי המלבי"ם המסביר כיצד הסוכה בונה את תפיסת החיים הכללית שלנו: "שהדורות הבאים בל ירום לבבם בעת האסיף שמלאו בתיהם טוב, ויחשבו העולם הזה לבית חייהם ותכליתם, ידעו וישימו על לב, כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, להעיר אוזן שהעולם הזה מלון אורחים ודירת עראי".

בזכות חג הסוכות מרכז תשומת הלב שלנו בשבתינו בארץ ישראל יתמקד בכך שאנו חיים בצל השכינה. פעם בשנה חשוב לזכור זאת. הקב"ה מצפה מאיתנו שדוקא כאשר נשתקע בארץ ישראל, לא נתמכר לנוחות ולהנאות הגשמיות המצויים בה, אלא נהיה מסוגלים תמיד להתנתק מהם, ולזכור את העיקר.

מבט על הפטרה

הרב מנחם שחור

והיה לעת ערב יהיה אור – להפטרות יום טוב

ראשון של סוכות

התיקון לעתיד לבוא – כבימי עוזיה

מלך יהודה

ההפטרה פותחת בתיאור של גילוי שכינה נורא במיוחד על הר הזיתים:

וְעָמְדוּ רִגְלָיו בַּיּוֹם הַהוּא עַל הַר הַזֵּיתִים אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי יְרוּשָׁלַם מִקְדָּשׁ וְנִבְקַע הַר הַזֵּיתִים מִחֲצִי מִזְרְחָה וְיָמָה גִּיא גְדוֹלָה מֵאֵד וּמֵשׁ חֲצֵי הַהָר צְפוּנָה וְחֲצִי־נֶגְבָה:

התהליך שיחולל גילוי שכינה זה יהיה דומה לתהליך שעבר העם בימי עוזיה מלך יהודה:

וְנִסְתָּם גֵּיא־הָרִי כִּי־יִגִיעַ גֵּי־הַרִים אֶל־אֶצֶל וְנִסְתָּם כְּאֲשֶׁר נִסְתָּם מִפְּנֵי הַרְעֵשׁ בִּימֵי עֲזִיָּה מֶלֶךְ־יְהוּדָה וְכֹא יִקְנֹק אֵלָהִי כָל־קְדוּשִׁים עִמָּךְ:

לא רבים הם התהליכים בימי הגאולה, המוצגים כשחזור וכחזרה על תהליך שכבר קרה בימי מלך ממלכי יהודה.

מהו ייחודו של התהליך שהיה בימי עוזיה וכיצד הוא קשור דווקא לחג הסוכות?

שני סוגים של גאווה בימי עוזיה

בפרקים ג-ד בספר ישעיה מתוארים שני מיני גאווה, אשר נראה לייחסם לימי עוזיה דווקא.

גאוות המגדלים – בימי עוזיה נבנו מסביב

לירושלים מגדלים רבים ובהם כלי נשק מיוחדים במינים. כל מלכי האזור באו לראות את הייצור הבטחוני המופלא של עוזיה. מגדלים אלו גרמו לגאווה גדולה אשר הכשילה את עוזיה בכניסה לקודש הקודשים.

וַיִּבְנוּ עֲזִיָּהוּ מִגְדָּלִים בִּירוּשָׁלַם עַל־שַׁעַר הַפְּנֵה וְעַל־שַׁעַר הַגֵּיא וְעַל־הַמִּקְצוֹעַ וַיַּחֲזְקֵם: ..וַיֵּצֵא שְׂמוֹ עַד־לְמַרְחֹק כִּי הִפְּלִיא לְהַעֲזֹר עַד כִּי־חֲזַק: וְכִחְזַקְתּוּ גְבָה לְבוֹ עַד־לְהַשְׁחִית וַיִּמְעַל בִּיקְנֹק אֵלָהִיו וַיְבַאֲ אֶל־הַיִּכָּל יִקְנֹק לְהַקְטִיר עַל־ מִזְבַּח הַקְּטָרֶת:

(דברי הימים ב פרק כו)

ישעיה מנבא על קריסתם של המגדלים ומנוסה של העם אל המחילות וחורי העטלפים:

כִּי יֹאם לִיקְנֹק צְבָאוֹת עַל כְּלִי־גֵּאָה וְגַם עַל כְּלִי־נֶשֶׁא וְשִׁפְלָ: ...וְעַל כְּלִי־מִגְדָּל גְּבָה וְעַל כְּלִי־חוֹמָה בְּצוּרָה: וְעַל כְּלִי־אֲנִיּוֹת תְּרֻשִׁישׁ וְעַל כְּלִי־שְׂכִינֹת הַחֲמֻדָּה: וְשִׁחַ גְּבָהוֹת הָאֲדָם וְשִׁפְלָ רוּם אֲנָשִׁים וְנִשְׁגָּב יִקְנֹק לְבַדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא: וְכָאוֹל בְּמַעְרֹת צְרִים וּבְמַחְלוֹת עֶפְרַיִם מִפְּנֵי פֶחַד יִקְנֹק וּמַהְדָּר גְּאוּנֹו בְּקוֹמוֹ לְעַרְץ הָאָרֶץ:

(ישעיהו פרק ב)

סוכה זו תהיה המשך של ענני הכבוד שליוו את ישראל במדבר, ממש כלשונה של פרשת בשלח:

וּיִקְוֶה הַלֵּךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמָם בְּעַמּוּד עָנָן לְנַחֲתָם הַדֶּרֶךְ וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם

(שמות פרשת בשלח פרק יג פסוק כא)

תיקון גאוות התכשיטים בפרי הארץ

גם תפיסת היופי שהושחתה תבוא לידי תקונה בעת הגאולה. במקום נוי מלאכותי וגאה של תכשיטי כסף וזהב, יבוא נוי צנוע וטבעי, המתהדר בפרות הארץ ומתנאה בבוראם:

בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה צֶמַח יִקְוֶה לְצִבֵּי וּלְכַבֹּד וּפְרֵי הָאָרֶץ לְגֵאוֹן וּלְתַפְאֲרַת לְפָלִיטַת יִשְׂרָאֵל:

(ישעיהו פרק ד פסוק ב, ב)

מה עמוק הוא ההבדל בין הגאווה הסרוחה ובין הגאון המשובח. בין גאוות האדם במעשה ידיו ובין גאונו בבוראו.

חג הסוכות – תיקון לגאווה

מעטה, ביושבנו בסוכה הארעית בה אנו חוסים בצל ד' במקום בבנייני שקר – אנו חזרים אל התיקון הגאולי והשחרור מגאוות המגדלים של "כוחי ועוצם ידי". ובהתהדרנו לפני ד' בפרי הארץ לגאון ולתפארת – אנו מתקנים את גאוות התכשיטים הפרוצה לגאון ותפארת של התנאות בפירות הארץ.

ענווה בכניסה אל הקודש

ספר דברי הימים מעיד שגאוות עוזיהו במגדליו, התפתחה לגאווה נוספת. כניסה אל הקודש שלא ברשות.

וּכְחֻזְקָתוֹ גָּבַהּ לְבוֹ' עַד-לְהַשְׁחִית וַיִּמְעַל בִּיקְוֶה אֱלֹהָיו וַיִּבְאֵ אֶל-הַיְכָל יִקְוֶה לְהַקְטִיר עַל-מִזְבֵּחַ הַקְּטָרֶת:

(דברי הימים ב פרק כו)

קישור זה יוצר בליבנו מהלך שלם של תיקון המשלב את יום הכיפורים וסוכות. לאחר שתיקנו ביום הכיפורים את גאוות הכניסה אל הקודש שלא ברשות. הכהן הגדול נכנס, בשם כל ישראל, אל הקודש. בדיוק נמרץ כפי שמצווה עליו. אנו ממשיכים בסוכות לתיקון שני הצדדים

רעידת האדמה של ימי עוזיהו הייתה קיום מובהק ומצמרר של נבואה זו.

הגאווה השניה היא גאוות

התכשיטים.

וַיֹּאמֶר יִקְוֶה יְעַן כִּי גָבְהוּ בְּנוֹת צִיּוֹן וַתִּלְכְּנָה נְטוּיוֹת גְּרוֹן וּמְשֻׁקְרוֹת עֵינָיִם

(ישעיהו פרק ג פסוק טז)

ישעיה מונה עשרים וארבעה תכשיטים בהם התעטרו בנות ירושלים באופן שמשקף גאווה גדולה.

בַּיּוֹם הַהוּא יִסִּיר אֲדֹנָי אֶת תַּפְאֲרַת הַעֲכָסִים וְהַשְּׁבִיטִים וְהַשְּׁהַרְנִים: הַנְּטִיפוֹת וְהַשִּׁירוֹת וְהַרְעָלוֹת: הַפָּאָרִים וְהַצְּעָדוֹת וְהַקְּשָׁרִים וְכַתֵּי הַנֶּפֶשׁ וְהַלְחָשִׁים: הַטְּבָעוֹת וְנִזְמֵי הָאָף: הַמַּחְלְצוֹת וְהַמַּעֲטוֹפּוֹת וְהַמְטָפוֹת וְהַחֲרִיטִים: וְהַגְּלִינִים וְהַסְּדִינִים וְהַצְּנִיפוֹת וְהַרְדִּידִים:

(ישעיהו פרק ג פסוק יח - כד, יח-כד)

גאוות הנשים תושבת באופן נורא. מקומות התכשיטים יהפכו לפצעים מכוערים.

וְהָיָה תַחַת בָּשָׂם מִקַּיִל וְתַחַת חֲגוּרָה נִקְפָּה וְתַחַת מַעֲשֵׂה מַקְשָׁה קָרְחָה וְתַחַת פְּתִיגִיל מַחְגֶּרֶת שֶׁקַּיִל כִּי-תַחַת יָפִי:

(ישעיהו פרק ג פסוק כד - כה, כד-כה)

רפואת הגאווה

ישעיה לא מסתפק בנבואת גדיעת הגאווה. בסיום שני פרקי נבואה אלו, מופיע ציור של תיקון כפול תיקון לגאוות המגדלים ולצידו תיקון לגאוות התכשיטים.

תיקון גאוות המגדלים – בסוכה

לאחר רעידת האדמה והמשבר – יסוכך ד' על ירושלים בסוכה מיוחדת:

וּבָרָא יִקְוֶה עַל כָּל-מְלוֹן הַרְצִיּוֹן וְעַל-מִקְרָאָה עֲנָן יוֹמָם וְעָשָׂן וְנֶגֶה אֵשׁ לְהִבָּה לַיְלָה כִּי עַל-כָּל-כְּבוֹד חֲפָה: וְסִפָּה תִהְיֶה לְצַל-יוֹמָם מִחֲרֵב וּלְמַחְסֵה וּלְמַסְתָּוֹר מִזֶּרֶם וּמִמְטָר:

הגשמיים יותר של הגאווה – גאוות המגדלים וגאוות התכשיטים.

יתרה מזאת, יתכן שגם תיקונם של שתי גאוות אלו גנוז כבר ביום הכיפורים. הכהן הגדול חוסה בענן ד' אשר על הכפורת, והוא נכנס לשם בבגדי לבן, נקי מכל תכשיט.

סוכה של אור

בספר ישעיה, למדנו שהסוכה בה יסוכך ד' על ירושלים תהיה סוכה של אור

גם בהפטרת השבת, אנו קוראים בזכריה על מעטה אור מיוחד שישרה עלינו לאחר שננוס אל הגיא כבימי עוזיה.

וְהָיָה בַיּוֹם הַהוּא לֹא יִהְיֶה אֹר יִקְרָת יִקְפֹּאוּ וְקִפְאוּן: וְהָיָה יוֹם אֶחָד הוּא יִדְעֶה לִיקָנֵק לַאֲיוֹם וְלַלַּיְלָה וְהָיָה לְעֵת עֶרְב יִהְיֶה אֹר:

(זכריה פרק יד פסוק ו - ח, ו-ח)

נראה ששמחת בית השואבה בירושלים מהווה זכר לסוכת אור זאת הגמרא מתארת שאורן של המנורות המאירות את העזרה היה חופף על ירושלים כולה.

ומנורות של זהב היו שם... ולא היה חצר בירושלים שאינה מאירה מאור בית השואבה:

(משנה מסכת סוכה פרק ה משנה ב - ג)

יהודי המתהלך בירושלים בלילות סוכות – שרוי כולו באור המקדש החופף עליו.

ונגד זקיניו כבוד

בהמשך ספר ישעיה נלמד האור הממלא את ירושלים אינו אור חיצוני. הוא נובע ממאור פניהם של זקני ירושלים והכבוד החפף עליהם:

וְחִפְרָה הַלְבֵנָה וּבֹשֶׁה הַחֲמָה כִּי מִלֵּךְ יִקְנֶה צְבָאוֹת בְּהַר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם וְנִגְדַּד זִקְנָיו כְּבוֹד: פ

(ישעיהו פרק כד פסוק כג)

על כן עם כל תוספת אור חמה ולבנה יכהה אורן ... שיהיו כשרגא בטיהרא.

כי כל כך תהיה הארתן (של הזקנים) מעין השכינה שיהיה להם לכבוד היותם נגד ה', וזהו ונגד זקיניו כבוד.

(אלשיך על ישעיהו פרק כד פסוק כג)

יתכן שגם נקודה זו נרמזת באורה של שמחת בית השואבה

חסידיים ואנשי מעשה היו מרקדים לפנייהם באבוקות של אור שבידיהן ואומרים לפנייהן דברי שירות ותושבחות

תניא, אמרו עליו על רבן שמעון בן גמליאל כשהיה שמח שמחת בית השואבה היה נוטל שמנה אבוקות של אור, וזרק אחת ונוטל אחת

(תלמוד בבלי מסכת סוכה דף נג עמוד א)

ריקודו של רבן גמליאל הזרק את אבוקות האור כלפי מעלה, נותן לעומדים בעזרה את התחושה שאבוקות האור הנובעות מזקני העדה- מתרוממת למעלה והן היוצרות את אורן של המנורות המאירות את ירושלים כולה. ונגד זקיניו כבוד.

וְשִׁמְחֶתָּ בְּחֻגְךָ... וְהֵייתָ אֶךְ שְׂמֵחַ

בציוריו על חג הסוכות, כותבת התורה: "חג הסוכות תעשה לך שבועת ימים באספך מגרנך ומיקבך. ושמחת בחגך אמה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך. שבועת ימים תחג לה' אלהיך במקום אשר יבחר ה' כי יברכה ה' אלהיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והיית אך שמח" (דברים טז, יג-טו).

שמחה מיוחדת בחג הסוכות

נשאלת השאלה, מה המיוחד בחג הסוכות, שרק בו כותבת התורה 'ושמחת בחגך... והיית אך שמח'? גם ברגלים האחרים יש מצוה לשמוח, כפי שכתב הרמב"ם (בהלכות יום טוב פ"ו הי"ז): "שבועת ימי הפסח ושמנת ימי החג עם שאר ימים טובים כולם אסורים בהספד ותענית, וחייב אדם להיות בהן שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו?"

השאלה מתעצמת נוכח דברי הרמב"ם (הלכות שופר וסוכה ולולב פ"ח הי"ב), שכותב: "אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן, בחג הסוכות היתה שם במקדש שמחה יתירה, שנאמר (ויקרא כג, מ) 'ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבועת ימים'..." מדוע רק בחג הסוכות ציוותה התורה במפורש לשמוח?

מהותו של חג הסוכות

רש"ר הירש (דברים טז, יד) על הפסוקים, שבהם פתחנו את המאמר, מאיר לנו משמעות מיוחדת בהבנת מהותו של חג הסוכות. וכך הוא כותב: "הוא (=חג הסוכות) חל בזמן האסיף, המסייע באופן טבעי להתבדלות היחידים. ומשום כך חג זה אמור לעורר ולבטא יותר משאר כל הרגלים את תודעת ההתקשרות הלאומית הנובעת מהתורה המשותפת. וכן הדבר גם במצות שמחה. חדות היחיד בחייו לפני ה' והגילה בהרגשת קירבתו היא מצוה הנוהגת בכל החגים, אך היא מטרה מיוחדת של חג הסוכות".

ועוד מוסיף רש"ר הירש בפסוק טו: "הנמקה זו מתפרשת לענ"ד כדלהלן, על פי ההקשר עם הדברים הקודמים. מפסולת גורנך ויקבך אתה עושה לך את סוכות חגך. באותן סוכות נודדים אתה שמח בהתרוממות לאומית עם כל בני ביתך בשערך. יתר על כן, בתקופת האסיף אתה עוזב את השדה ואת הכרם, את הגורן ואת היקב ואתה מתאחד עם הקיבוץ הלאומי הנאסף במקדש ה' במקום הנבחר, שכן מקור ברכתך ושמחתך איננו בשערך, בשדותיך ובכרמך, בגורנך וביקבך, אלא ה' אלהיך הוא המשפיע עליך את הברכה ממקום תורתו ובאמצעות תורתו. אם תגור באהלה בנאמנות. בדבקות זו בה' ובתורתו, לא בעיר ובשדה, בגורן וביקב, תהיה שמח ושמחתך תתקיים 'והיית אך שמח'".

לחסות ב'צלא דמהימנותא'

בכל השנה, אנו גרים בדירות ממוגנות, כל אחד לפי דרגתו ומעמדו. יש מסתפקים במנעול אחד בדלת הכניסה. יש הממגנים את דירתם במנעולים רבים, ויש המוסיפים לכך גם מערכות הגנה או אזעקה. בחג זה הצטוונו לצאת מבתינו, כפי דברי חז"ל: (סוכה ב ע"א) "אמרה תורה: כל שבעת הימים צא מדירת קבע ושב בדירת עראי". בדרך הטבע, דירת ארעי אינה שמירה טובה. בכניסתנו לסוכה, מביעים אנו אחדות וסולידריות – בחג הסוכות כולנו נמצאים בסוג אחיד של דירות, העשויות "מפסולת גורן ויקב", לא סתם מהצומח, אלא מהמוצרים הירודים שבו.

הכניסה לסוכה מראה לעין כל שאנו חוסים בצילו של הקב"ה, ורק הוא מגן עלינו מכל פגע. מסיבה זו נקראת הסוכה 'צלא דמהימנותא', כל צל אחר הוא צל עובר, כפי שאמרנו בתפילות ימים נוראים 'ימינו כצל עובר', כצל עוף הפורח שאין בו ממש.

רק הסוכה, שהיא 'צלא דמהימנותא' הוא צל ומחסה נאמן להגן עלינו, כל צל אחר אינו נאמן להגן. השהות בסוכה, בצלו של הקב"ה בחג הסוכות משרה עלינו ביטחון רב, שגורם לשמחה רבה, וייחודית לחג הסוכות.

לב ההפטרה הרב עמנואל בן ארצי

ההפטרה של סוכות היא מלחמת גוג ומגוג, כמו שהיא כתובה בסוף ספר זכריה. מלחמת גוג ומגוג מופיעה בכמה מקומות בתנ"ך, ובזכריה נמצא אחד מהמשמעותיים שבהם. המקום הכי משמעותי נמצא ביחזקאל והוא ההפטרה של שבת חול המועד סוכות.

הקשר של ההפטרה לחג הסוכות פשוט: בסוף ההפטרה נאמר שהגויים שישארו אחרי מלחמת גוג ומגוג, יהיו חייבים לעלות לירושלים בחג הסוכות. ולפי חלק מהמפרשים גם המלחמה בעצמה תהיה בסוכות.

אבל לא מובן למה? מה הקשר בין מלחמת גוג ומגוג לסוכות דווקא?

העולם שלנו מתנהל בצורה כפולה. יש חומר ויש רוח. יש גשמי ויש רוחני. ולבני אדם נראה שאין חיבור ביניהם.

ולכן כל תחילת ההפטרה מלאה דברים מחולקים: "וְחָלַק שְׁלֵלָה בְּקִרְבָּהּ", "וַיֵּצֵא חֲצֵי הָעִיר בְּגֹזְלָה", "וַיִּנְבְּקֵעַ הָרַחֲמַיִם מִחֲצֵי מִזְרְחָהּ וַיִּמָּה גֵיא גְדוֹלָה מְאֹד וּמָשׁ חֲצֵי הָהָר צְפוֹנָה וְחֲצֵי נֶגְבָּה", "לא יום ולא לילה", "וַיֵּצְאוּ מִיָּמִים מִירוּשָׁלַם חֲצָיִם אֶל הַיָּם הַקְּדָמוֹנִי וְחֲצָיִם אֶל הַיָּם הָאֲחֵרוֹן בְּקִיץ וּבְחֶרֶף יְהִיָּה".

אבל אז מגיע האיחוד: "בַּיּוֹם הַהוּא יְהִיָּה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד", ומאז אין יותר חלוקות בפרק.

מלחמת גוג ומגוג היא השלב הסופי שבו החומר והרוח מתאחדים. כשמתגלה גם לגויים שלא הסכימו להבין את זה עד עכשיו, שה' שולט בהכל, ומתגלה בהכל.

בניגוד לעובדי האלילים שחשבו שיש כוחות שונים בעולם, יתגלה ש"ה' אחד" והוא שולט בהכל. ובניגוד למצב הנוכחי שבו יש דברים שרואים בהם בקלות את הקב"ה יש דברים שלא, וקשה לנו לקרוא עליהם את שמו של

הקב"ה, יהיה "שמו אחד". וכל העולם יגלה את הקב"ה. גם החומריות.

ולכן ה' ילחם בעצמו בגויים האלה, בצורה גלוייה, "כיום הלחמו ביום קרב" כמו שהיה בקריעת ים סוף, ולא דרך עם ישראל, שאז זה נס נסתר. ולכן בשלב הראשון הגויים יצליחו לכבוש את ירושלים, כדי שיהיה ברור שלא אנחנו שנלחמים כאן אלא הקב"ה.

ואז מתחיל תהליך של גילוי, שהקב"ה שולט גם בחומר. קודם כל החומריות של העולם מתערערת. וזה מתבטא ברעידת האדמה: "ונסתם גיא הרי כי יגיע גי הרים אל אצל ונסתם כאשר נסתם מפני הרעש בימי עזיה מלך יהודה". אחר כך ה' מתגלה בגלוי בעולם, שזה המשל של האור, שמאפשר כביכול לראות את ההופעה של הקב"ה בעולם: "והיה יום אחד הוא יודע לה' לא יום ולא לילה והיה לעת ערב והיה אור". ואז כשמבינים שהעולם הזה מתנהל לפי הקב"ה, כולם רוצים לדעת את התורה שהוא נתן, וזה המשל של המים שיוצאים מירושלים אל כל העולם: "והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלם וצפים אל הים הקדמוני וצפים אל הים האחרון". וכיון שירושלים תהפוך להיות המרכז הרוחני של כל העולם, היא תתרומם בגובה, כי כולם יכירו בחשיבות שלה: "וראמה וישבה תחתי".

אנחנו קוראים לכל הדברים האלה משל כי יש להם משמעות רוחנית, אבל הם יקרו כנראה באמת: ממש יצאו מים מירושלים, וירושלים תתרומם ממש, כמו שכתוב בהרבה מקורות נוספים.

הגויים שלא יסכימו לקבל את מלוכת ה' על הארץ, ימותו במגפה שמראה גם היא את הנקודות האלה: "וזאת תהיה המגפה אשר יגף ה' את כל העמים אשר צבאו על ירושלים", קודם כל החומריות מתערערת: "המק בשורו והוא עמד על רגליו", והעיניים שמסרבות לראות את האור: "ועיניו תמקנה בחריהן", והפה שמסרב ללמוד תורה: "ולשונו תמק בפייהם".

שלושת הרגלים מסודרים לפי השנה החקלאית: פסח הוא חג האביב, כשהתבואה חדשה. שבועות הוא חג הקציר, כשקוצרים את החיטה. וסוכות הוא חג האסיף, כשמכניסים את היבול המוכן הביתה. פסח ושבועות הם חגים של התהליך, האביב והקציר הם עוד לא תבואה מוכנה. ולכן הם שייכים רק לעם ישראל שעושה בשביל העולם כולו את התהליך: יציאת מצרים ומתן תורה. אבל

סוכות אומר שהמסקנה של כל החומריות היא שהכל שייך לקב"ה. שגם כשיש לנו הכל, אנחנו בצל שלו, בסוכה שלו.

זה כבר לא התהליך אלא המסקנה, ואת זה גם הגויים יצטרכו ללמוד בסוף. ולכן דווקא בסוכות אנחנו מקריבים שבעים פרים מול כל אומות העולם. ולכן דווקא בסוכות העמים יבואו למלחמה, כי זה מה שהם לא מוכנים לקבל, שהכל שייך לקב"ה, והוא שולט בכל החומריות גם כן. ולכן מי שישאר מהם יבוא משם ואילך לירושלים בחג הסוכות: "והיה כל הנותר מפל הגוים הבאים על ירושלים ועלו מדי שנה בשנה להשתחוות למלך ה' צבאות ולחג את חג הסוכות".

המים הם היסוד האלוקי גם היום. הקב"ה מדבר איתנו דרך הגשם, אבל זה מאוד נסתר. הגשם יורד לכולם, וקשה לשים לב מתי הוא לא מתנהל בדרך הטבע. אבל כשהמים האלוקיים יצאו כבר בגלוי מירושלים, אז הגשם בעצמו יגיע לפי עבודת ה': "והיה אשר לא יעלה מאת משפחות הארץ אל ירושלים להשתחוות למלך ה' צבאות ולא עליהם יהיה הגשם". וכבר היום אנחנו נידונים בחג הסוכות על המים.

וכשנגיע לשלב ההוא, יהיה ברור שגם החומריות קדושה: "ביום ההוא יהיה על מצלות הסוס קדש לה", ובמיוחד בירושלים שממנה תצא ההבנה הזו: "והיה כל סיר בירושלם וביהודה קדש לה צבאות".

עולמות חדשים בפרשה

הרב יוסף שילר חג הסוכות מניין?

רוב החגים מהתורה ומדברנן נקבעו בהקשר לאירוע היסטורי מסוים שאירע באותו תאריך: יציאת מצרים, מתן תורה, נס חנוכה ונס פורים וכד'. גם לחג הסוכות יש בתורה הקשר היסטורי: "כי בסכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים", אך לא מדובר על אירוע מסוים שאירע דווקא בט"ו תשרי אלא על אירוע מתמשך בכל תקופת המדבר.

ובכל זאת נוכל למצוא אירוע היסטורי מסוים שהתרחש בחג הסוכות, אלא שבניגוד לפסח וכד' שבהם קביעת החג באה בעקבות האירוע ההיסטורי כאן קביעת החג קדמה לאירוע: "אז יקהל שלמה את זקני ישראל... להעלות את

ודברתי אתך מעל הכפורת ותניא ר' יוסי אומר מעולם לא ירדה שכנינה למטה... והכתיב וירד ה' על הר סיני? למעלה מעשרה טפחים". כלומר שהשכינה נמצאת כביכול על גג הסוכה.

בהתאם לזה ניתן לפרש גם את החסרון בסוכה גבוהה מדי: "אמר רבה דאמר קרא למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל עד עשרים אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שדר בסוכה משום דלא שלטא בה עינא". כפי שאי אפשר להוריד את השכינה נמוך מדי כך אי אפשר להגביה אותה יותר מדי כיוון שאז לא נוצר קשר והשפעה בינה לבין האדם. דרך הלכות סוכה נוכל ללמוד את סדר השראת השכינה בארץ.

לשון הקודש בפרשה הרב יהונתן מיכאלי אך בחמשה עשר יום

ביו"ט ראשון של סוכות, קוראים בתורה מתוך פרשת 'אמור' את "פרשיית המועדים" שבה מפורטים המועדים, החל בחג הפסח וכלה בחג הסוכות.

כאשר מתבוננים בפסוקים שעניינם חג הסוכות, מתעוררת מיד שאלה עצומה: לאחר שבפסוקים לד-לו נאמרה מצוות חג הסוכות, נאמרים שני 'פסוקי סיכום כלליים', ביחס לכל המועדים (פסוקים לז-לח), ולאחר מכן, בפסוקים לט-מג, מפורטות מצוות החג. ועוד, בפסוק לט התורה חוזרת על זמן מצוות חג הסוכות פעם נוספת, כאילו לא נזכר כמה פסוקים קודם לכן!

מפרשים רבים עסקו בשאלה זו, ולא כאן המקום לעסוק בתשובות השונות שניתנו לה [מי שרוצה להרחיב בנושא, מוזמן לעיין בפירושי רבנו בחיי, ובדברי האלשיך הקדוש; ב'עיונים בחומש ויקרא' של נחמה ליבוביץ' וב'הדר המועדים' של הרב איתן שנדורפין]. אנו נתבונן בהערה לשונית בפתיחה המיוחדת של הפרשיה השנייה של חג הסוכות, בפסוק לט, שיש לה השלכות על הבנת כל המשך הפרשיה.

מילה זו היא המילה 'אך': "אך בחמשה עשר יום לחדש השביעי". פתיחה זו מפתיעה, שכן המילה 'אך', כמו המילה 'רק', באה למעט (כלשון רש"י), לציין הוצאת פרט מסוים מכלל, ובד"כ היא עושה זאת לאחר אמירת הכלל, שממנו

אָרוֹן בְּרִית ה' מְעִיר דָּוִד הִיא צִיּוֹן... בִּירַח הָאֲתָנִים בְּחָג הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי... וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה בָּעֵת הַהִיא אֶת הַחָג וְכָל יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ קָהָל גָּדוֹל מִלְּבוֹא חֶמֶת עַד נַחַל מִצְרַיִם לִפְנֵי ה' אֱלֹקֵינוּ שִׁבְעַת יָמִים וְשִׁבְעַת יָמִים אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם"- שבעת ימים של חינוך, ושבעת ימים חג הסוכות".

אם כן חג הסוכות משלים את סדרת האירועים המכוננים של עם ישראל: יציאת מצרים- מתן תורה- בניין בית המקדש ונכגדם נקבעו שלושת הרגלים. לעומת שני האירועים הראשונים בניין המקדש, למרות שכבר התרחש בעבר, הוא גם אירוע עתידי ששייך לגאולה העתידית ולכן קביעת החג קדמה לאירוע. גם בית שני התחיל בסמוך לסוכות: "וַיַּגַּע הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי... וַיֵּאָסְפוּ הָעָם כְּאִישׁ אֶחָד אֶל יְרוּשָׁלַם... וַיִּבְנוּ אֶת מִזְבֵּחַ אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל... וַיַּעֲשׂוּ אֶת חַג הַסֻּכּוֹת כְּכַתוּב" ומסתבר שגם בית המקדש השלישי יחנך בסוכות. נראה שגם חנוכת העגלים של ירבעם שהיוו מבחינתו תחליף לבית המקדש בירושלים היתה כביכול בחג הסוכות: "וַיַּעַשׂ יִרְבְּעָם חָג... וַיַּעַל עַל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה בְּבֵית אֵל בְּחַמְשָׁה עָשָׂר יוֹם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי בַּחֹדֶשׁ אֲשֶׁר בָּדָא מִלְּבוֹ"- דרש להם: הוא חדש האסיף, ובו ראוי החג להיות".

אמנם בזמן התורה עוד לא היה האירוע ההיסטורי של חנוכת המקדש אך ההסבר של התורה לסיבת קביעת חג סוכות מתייחס לעקרון שיצא לפועל באותו אירוע: "כי בסוכות הושבתי- ענני כבוד". ענן הכבוד שהיה בהר סיני עובר אחר כך אל המשכן: "וַיִּכַּס הָעָנָן אֶת אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּכְבֹּד ה' מְלֵא אֶת הַמִּשְׁכָּן", והוא מעיד על השראת השכינה בישראל שמקומה הנצחי הוא בבית המקדש: "וַיְהִי בְּצֵאת הַכֹּהֲנִים מִן הַקֹּדֶשׁ וְהָעָנָן מְלֵא אֶת בֵּית ה'... כִּי מְלֵא כְבוֹד ה' אֶת בֵּית ה'... אַז אָמַר שְׁלֹמֹה ה' אָמַר לְשֹׁכֵן בְּעַרְפֶּל".

על פי זה מבואר שמצוות הסוכה שכל אחד מישראל מקיים היא כעין בניין המקדש. לאחר ההתעלות של הימים הנוראים יכול כל אחד מישראל להגיע למדרגת השראת השכינה בבית המקדש בביתו הפרטי. לכן צורת הסוכה צריכה להיות בהתאם ל"כללים" של השראת השכינה.

דוגמה בולטת לכך אפשר למצוא בסוגית הגמרא לגבי הגובה המינימלי של הסוכה: סָכָה שֶׁהִיא גְבוּהָה לַמַּעֲלָה מִעֲשָׂרִים אָמָה... וְשֶׁאֵינָה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים... פְּסוּלָה". הגמרא מבארת את טעם השיעור של עשרה טפחים: "ארוֹן תִּשְׁעָה וּכְפוֹרֶת טַפַּח הָרִי כֹאֵן עֲשָׂרָה, וְכָתִיב וְנוֹעַדְתִּי לְךָ שֵׁם

לזיכרון ולכפרה – חג הסוכות הוא זמן של שמחה והודאה לד'.

ג. ביחס לכל המועדים. לענ"ד זהו הכיוון המתבקש בפשט הפסוקים, שכן כאמור הוא נזכר לאחר פסוקי הסיכום של כל יתר המועדים.

האלשיך הקדוש מבאר שדווקא חג הסוכות הוא 'חג ד', כפי שנאמר בהמשך הפסוק, והפתיחה של הפרשיה במילים "אך בחמשה עשר יום לחודש השביעי", מדגישה ש'חג ד' הוא דווקא בזמן זה, שכן בו הייתה שמחה לד' לאחר שקיבלנו את הלוחות השניים, כאשר נתרצה לנו ביום הכיפורים וציווה אותנו על המשכן, וכך גם בכל שנה, דווקא לאחר שאנו נטהרים מחטאינו ביום הכיפורים ומטפלים ארבעה ימים בצורכי מצווה, 'יש לו יתברך שמחה. נמצא שהוא חג ה', כאלו הוא יתברך חוגג, ואנו חוגגים חגו ושמחים בשמחתו'.

מוצא הפרט. לדוגמה, בפרשת 'נח' מתואר המבול המוחה את כל האנשים ובעלי החיים, "וַיַּחַח מִן הָאָרֶץ", ואז נאמר היוצא מכלל זה - "וַיִּשְׁאָר אֶךְ נֹחַ וְאֶשֶׁר אִתּוֹ בַּתְּבֵה" (בראשית ז, כג). האם גם כאן, בפתיחת הפרשיה, באה המילה 'אך' למעט? אם לא, מה משמעותה? ואם כן, מה היא באה למעט? בייחוד שקודם לכן נזכר כבר חג הסוכות, בלי מילת ההסתייגות 'אך'!

המילה 'אך' פותחת גם את מצוות יום הכיפורים: "אֶךְ בְּעֶשֶׂר לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם הַכִּפּוּרִים הוּא" (פסוק כז), וגם שם נשאלת אותה שאלה.

ישנן דרשות חז"ל שונות שמתייחסות למילה 'אך', ומבארות אותה עפ"י הכלל התלמודי ש'אך - חלק', דהיינו שהמילה 'אך' מלמדת שמה שנאמר לאחריה נוהג רק בחלק מן המצבים. כך דרשו על יום הכיפורים, שהוא מכפר רק לשבים, ולא לשאינם שבים (שבועות יג ע"א, כריתות ז ע"א), ועל חג הסוכות למדו שקרבן חגיגה קרב רק כאשר יו"ט חל באחד מימות החול ולא בשבת (כפי שמביא רש"י על הפסוק). אך כמדומני שדרשות אלו אינן מבארות את פשט הפסוק, שכן פשט המילה 'אך' הוא למעט ימים אלו מימים אחרים, ולא למעט את הדינים הנוהגים בהם.

הרמב"ן מציע הסבר נוסף ל'אך' בדרך הפשט. לפי דבריו, משמעות המילה 'אך' דומה למשמעות המילה 'אכן', ושתיהן באות 'לאמת הענין', כלשונו. לדוגמה, לבן אומר ליעקב "אֶךְ עֲצָמֵי וּבְשָׂרֵי אֶתֶּה" (בראשית כט, יד). הסבר זה קשור למשמעות המילה 'אך', הבאה למעט, שכן האימות אכן מוציא פרט מכלל - הוא מצמצם ומדגיש בחינה אחת מבחינות אחרות. בדוגמה הנ"ל, נראה שלבן התכוון להדגיש בדבריו את הקשר המשפחתי ביניהם, שהוא הסיבה האמיתית להתנהגותו החביבה כלפי יעקב וקבלתו אל תוך ביתו, ולא מניעים אחרים.

אך פרשנים רבים מבארים את המילה 'אך' בפסוק לט כפשטה, שחג הסוכות אכן יוצא מכלל החגים, ביחס לשלושה 'מעגלי זמנים' שהוא שייך אליהם:

א. ביחס לשלושת הרגלים, שסוכות הוא האחרון שבהם. כך לדוגמה מפרש רבנו מיוחס, שאף שכולם הם 'מקראי קדש' ויש בהם קרבן - דווקא בו צריך לשמוח בסוכה ובלולב.

ב. ביחס ל'חגי תשרי', שסוכות הוא האחרון שבהם. כך לדוגמה מפרש הרשב"ם, שבניגוד לר"ה ויוה"כ שבאים